TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. gruodžio 19 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prieglobsčio politika – Laikinoji apsauga esant masiniam perkeltųjų asmenų srautui – Direktyva 2001/55/EB – 4 ir 7 straipsniai – Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazija į Ukrainą – Įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/382 – 2 straipsnio 3 dalis – Valstybės narės galimybė taikyti laikinąją apsaugą šiame sprendime nenurodytiems perkeltiesiems asmenims – Momentas, kada tokiems asmenims laikinąją apsaugą suteikusi valstybė narė gali nutraukti tokią apsaugą – Neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas – Direktyva 2008/115/EB – 6 straipsnis – Sprendimas grąžinti – Momentas, kada valstybė narė gali priimti sprendimą grąžinti – Neteisėtas buvimas šalyje“

Sujungtose bylose C-244/24 ir C-290/24 [*Kaduna*] [i]

dėl *rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam* (Hagos apylinkės teismas, posėdžiaujantis Amsterdame, Nyderlandai) (C-244/24) 2024 m. kovo 29 d. sprendimu ir *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai) (C-290/24) 2024 m. balandžio 25 d. sprendimu, kuriuos Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2024 m. balandžio 4 d. ir 2024 m. balandžio 25 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų dviejų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

P (C-244/24),

AI,

ZY,

BG (C-290/24)

prieš

Staatssecretaris van Justitie Veiligheid

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas T. von Danwitz, kolegijų pirmininkai F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos (pranešėjas), I. Jarukaitis, S. Rodin, A. Kumin, N. Jääskinen, D. Gratsias ir M. Gavalec, teisėjai E. Regan, J. Passer, Z. Csehi ir O. Spineanu-Matei,

generalinis advokatas J. Richard de la Tour,

* Proceso kalba: nyderlandų.

[i] Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

posėdžio sekretorė N. Mundhenke, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2024 m. rugsėjo 3 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– P, atstovaujamo *advocate* C. E. van Diepen,

– AI, atstovaujamo *advocate* P. Krämer-Ograjensek,

– ZY, atstovaujamo *advocaat* R. H. T. van Boxmeer,

– BG, atstovaujamo *advocaat* T. E. van Houwelingen-Boer,

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K. Bulterman, A. Hanje ir J. Langer,

– Europos Komisijos, atstovaujamos A. Baeckelmans, F. Blanc-Simonetti, M. Debieuvre ir A. Katsimerou,

susipažinęs su 2024 m. spalio 22 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1. Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl:

– 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyvos 2001/55/EB dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (OL L 212, 2001, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 162), 4 straipsnio ir 7 straipsnio 1 dalies, 2022 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga (OL L 71, 2022, p. 1), 2 straipsnio 3 dalies ir 2023 m. spalio 19 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2023/2409, kuriuo pratęsiama Įgyvendinimo sprendimu (ES) 2022/382 nustatyta laikinoji apsauga (OL L, 2023/2409), 1 straipsnio išaiškinimo,

– 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98) 6 straipsnio išaiškinimo.

2. Šie prašymai pateikti nagrinėjant trečiųjų šalių piliečių P (C-244/24) ir AI, ZY bei BG (C-290/24) ginčus su *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (valstybės saugumo ir teisingumo reikalų sekretorius, Nyderlandai, toliau – valstybės sekretorius) dėl šiems trečiųjų šalių piliečiams sutektos laikinosios apsaugos nutraukimo ir sprendimų juos grąžinti teisėtumo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Laikinąją apsaugą reglamentuojančios nuostatos

– *Direktyva 2001/55*

3. Direktyvos 2001/55 2, 8 ir 13 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(2) Negalinčių grįžti į savo kilmės šalį perkeltųjų asmenų masinių srautų Europoje pastaraisiais metais pasitaiko vis dažniau. Tais atvejais gali tekti sukurti išimtinius planus, kad šiems asmenims būtų galima nedelsiant suteikti laikiną apsaugą.

<…>

(8) Todėl esant masiniam perkeltųjų asmenų srautui būtina nustatyti laikinos apsaugos suteikimo minimalias normas ir imtis priemonių skatinti valstybių narių tarpusavio pastangų priimant perkeltuosius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą.

<…>

(13) Turint galvoje išimtinį šios direktyvos nuostatų pobūdį, kad būtų galima spręsti iš trečiųjų šalių perkeltųjų asmenų, negalinčių grįžti į savo kilmės šalį, masinio srauto arba kylančio tokio srauto pavojaus klausimus, suteikta apsauga turėtų būti ribotos trukmės.“

4. Šios direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„Šia direktyva siekiama nustatyti laikinos apsaugos suteikimo, esant iš trečiųjų šalių perkeltųjų asmenų, negalinčių grįžti į savo kilmės šalį, masiniam srautui, minimalias normas ir skatinti valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą.“

5. Šios direktyvos 2 straipsnyje nurodyta:

„Šioje direktyvoje:

a) „laikin[oji] apsauga“ – išimtinė tvarka, kai, esant iš trečiųjų šalių perkeltųjų asmenų, negalinčių grįžti į savo kilmės šalį, masiniam srautui arba kylant tokio srauto pavojui, suteikiama tokiems asmenims neatidėliotina ir laikina apsauga, pirmiausia tais atvejais, kai kyla pavojus, kad pagal prieglobsčio sistemą bus neįmanoma suvaldyti šio srauto nepakenkus jos veiksmingam funkcionavimui atitinkamų ir kitų apsaugos prašančių asmenų labui;

<…>

g) „leidimas gyventi“ – valstybės narės institucijų tos valstybės teisės aktais nustatytos formos išduotas leidimas, leidžiantis trečiosios šalies piliečiui ar asmeniui be pilietybės gyventi jos teritorijoje;

<…>“

6. Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Laikin[oji] apsauga iš anksto nenulemia pabėgėlio statuso pripažinimo pagal [1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytą Konvenciją dėl pabėgėlių statuso (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t., p. 150, 1954 m., Nr. 2545), iš dalies pakeistą 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu Protokolu dėl pabėgėlių statuso].“

7. Direktyvos 2001/55 4 straipsnyje numatyta:

„1. Nepažeidžiant 6 straipsnio nuostatų, laikinos[ios] apsaugos trukmė yra vieneri metai. Jeigu ji nėra panaikinta pagal 6 straipsnio 1 dalies b punkto reikalavimus, ji gali būti automatiškai pratęsta šešių mėnesių laikotarpiams ne ilgiau kaip vienerius metus.

2. Jeigu laikinos[ios] apsaugos priežastys išlieka, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, kuri, prieš pateikdama savo siūlymą Tarybai, išnagrinėja visus bet kurios valstybės narės prašymus, gali kvalifikuota balsų dauguma nuspręsti pratęsti laikinos[ios] apsaugos laiką ne ilgiau kaip vieneriems metams.“

8. Šios direktyvos 5 straipsnyje nurodyta:

„1. Ar yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, nustatoma pagal Tarybos sprendimą, priimtą kvalifikuota balsų dauguma Komisijos pasiūlymu, kuri, prieš pateikdama savo siūlymą Tarybai, išnagrinėja visus bet kurios valstybės narės prašymus.

<…>

3. Tarybos sprendimu visose valstybėse narėse pagal šios direktyvos nuostatas perkeltiesiems asmenims, kuriems tas sprendimas taikomas, suteikiama laikin[oji] apsauga. Sprendime turi būti bent nurodyta:

a) konkrečių asmenų grupių, kurioms suteikiama laikin[oji] apsauga, aprašymas;

b) data, kada įsigalios laikin[oji] apsauga;

<…>

4. Tarybos sprendimas priimamas remiantis:

a) perkeltųjų asmenų padėties ir judėjimo masto patikrinimu;

b) įvertinimu, ar tikslinga suteikti laikiną apsaugą atsižvelgus į galimybę suteikti skubią pagalbą ir imtis veiksmų remiantis tokiomis priemonėmis arba jų netinkamumu;

c) valstybių narių, Komisijos, JTPRVK ir kitų atitinkamų tarptautinių organizacijų pateikta informacija.

<…>“

9. Šios direktyvos 6 straipsnyje nurodyta:

„1. Laikinos[ios] apsaugos terminas baigiasi:

a) pasibaigus jo ilgiausios trukmės laikotarpiui; arba

b) bet kada Tarybos sprendimu, priimtu kvalifikuota balsų dauguma remiantis Komisijos pasiūlymu, kuri, prieš pateikdama savo siūlymą Tarybai, išnagrinėja visus bet kurios valstybės narės prašymus.

2. Tarybos sprendimas priimamas nustačius, ar padėtis kilmės šalyje leidžia asmenims, kuriems buvo suteikta laikin[oji] apsauga, saugiai ir ilgam laikui grįžti į ją, deramai atsižvelgus į žmogaus teises ir pagrindines laisves bei valstybių narių įsipareigojimus dėl negrąžinimo. Apie Tarybos sprendimą pranešama Europos Parlamentui.“

10. Tos pačios direktyvos 7 straipsnyje nurodyta:

„1. Valstybės narės gali išplėsti šioje direktyvoje numatytos laikinos[ios] apsaugos taikymo sritį papildomoms perkeltųjų asmenų grupėms, neskaitant tų, kurioms taikomas 5 straipsnyje minėtas Tarybos sprendimas, jeigu jie buvo perkelti dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono. Apie tai jos nedelsdamos praneša Tarybai ir Komisijai.

2. Šios direktyvos 24, 25 ir 26 straipsnių nuostatos netaikomos 1 dalyje minimai galimybei, išskyrus struktūrinę paramą, numatytą pagal [2000 m. rugsėjo 28 d. Tarybos] [s]prendimą 2000/596/EB [dėl Europos pabėgėlių fondo steigimo (OL L 252, 2000, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 5)] įsteigtame Europos pabėgėlių fonde, tame sprendime nustatytomis sąlygomis.“

11. Direktyvos 2001/55 III skyriuje „Valstybių narių įsipareigojimai dėl asmenų, kurie naudojasi laikin[ąja] apsauga“ yra šios direktyvos 8–16 straipsniai.

12. Šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės imasi priemonių, būtinų, kad asmenims, kurie naudojasi laikin[ąja] apsauga, būtų išduoti leidimai gyventi visą apsaugos laiką. Dokumentai ar kiti lygiaverčiai įrodymai išduodami tuo pačiu tikslu.“

13. Direktyvos 2001/55 IV skyriuje „Teisė pasinaudoti prieglobsčio suteikimo procedūra naudojantis laikin[ąja] apsauga“ yra šios direktyvos 17–19 straipsniai.

14. Šios direktyvos 17 straipsnyje nurodyta:

„1. Asmenys, kurie naudojasi laikin[ąja] apsauga, turi turėti teisę bet kada pateikti prašymą suteikti jiems prieglobstį.

2. Visi prašymai suteikti prieglobstį, neišnagrinėti iki laikinos[ios] apsaugos termino pabaigos, baigiami nagrinėti tam terminui pasibaigus.“

15. Direktyvos 2001/55 V skyriuje „Grįžimas ir priemonės pasibaigus laikinos[ios] apsaugos terminui“ yra šios direktyvos 20–23 straipsniai.

16. Šios direktyvos 20 straipsnyje nurodyta:

„Pasibaigus laikinos[ios] apsaugos terminui, bendrieji valstybių narių įstatymai dėl apsaugos ir užsieniečių taikomi nepažeidžiant šios direktyvos 21, 22 ir 23 straipsnių.“

17. Šios direktyvos 21 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų, kad asmenys, kurie naudojasi laikin[ąja] apsauga arba jos terminui pasibaigus, savanoriškai grįžtų į savo šalį. Valstybės narės užtikrina, kad nuostatos, reguliuojančios asmenų, kurie naudojasi laikin[ąja] apsauga, savanorišką grįžimą, palengvintų jų grįžimą nesumenkinant žmogaus orumo.

Valstybė narė užtikrina, kad sprendimas dėl tų asmenų grįžimo būtų priimtas visapusiškai susipažinus su faktais. Valstybės narės gali numatyti padėties įvertinimo misijas.

2. Kol dar nesibaigęs laikinos[ios] apsaugos terminas, valstybės narės, atsižvelgdamos į kilmės šalyje vyraujančias aplinkybes, duoda palankų atsakymą į asmenų, kurie naudojosi laikin[ąja] apsauga ir pasinaudojo savo savanoriško grįžimo teise, prašymus grįžti į priimančią valstybę narę.

3. Pasibaigus laikinos[ios] apsaugos terminui, valstybės narės gali numatyti, kad III skyriuje nurodyti įsipareigojimai kai kuriems asmenims, kurie naudojosi laikin[ąja] apsauga ir naudojasi savanoriško grįžimo programa, būtų pratęsti. Pratęsimas turi įsigalioti [turi galioti] iki grįžimo datos.“

18. Direktyvos 2001/55 22 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad priverstinis grąžinimas asmenų, kurių laikinos[ios] apsaugos terminas baigėsi ir kurie negali būti priimti, būtų įgyvendintas nesumenkinant žmogaus orumo.

2. Priverstinio grąžinimo atvejais valstybės narės apsvarsto visas įtikinamas humanitarines priežastis, dėl kurių grąžinim[as] konkrečiais atvejais gali būti neįmanomas arba nepagrįstas.“

19. Šios direktyvos 23 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių dėl asmenų, kurie naudojosi laikin[ąja] apsauga ir kurie pagal sveikatos būklę negali keliauti, gyvenimo sąlygų, pavyzdžiui, jeigu nutraukus jų gydymą jiems būtų labai pakenkta. Jų negalima išsiųsti, kol trunka ta padėtis.

2. Valstybės narės gali leisti šeimoms, kurių vaikai yra nepilnamečiai ir lanko valstybėje narėje mokyklą, pasinaudoti gyvenimo sąlygomis, leidžiančiomis tam tikriems vaikams baigti einamuosius mokslo metus.“

– *Įgyvendinimo sprendimas 2022/382*

20. Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 7, 11–14 ir 21 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(7) remiantis tais duomenimis tikėtina, kad Sąjungoje gali susidaryti padėtis, kurią galima apibūdinti kaip masinį perkeltųjų asmenų iš Ukrainos, kurie dėl Rusijos karinės agresijos negali grįžti į savo kilmės šalį ar regioną, srautą. Tikėtina, kad šio srauto mastas bus toks, kad dėl jo kils akivaizdus pavojus, kad taikant valstybių narių prieglobsčio sistemas bus neįmanoma suvaldyti atvykusių asmenų srauto nepakenkiant veiksmingam šių sistemų funkcionavimui ir susijusių bei kitų apsaugos prašančių asmenų interesams;

<…>

(11) šio sprendimo tikslas – suteikti laikinąją apsaugą Ukrainoje gyvenantiems Ukrainos piliečiams, kurie buvo perkelti 2022 m. vasario 24 d. arba vėliau, dėl tą dieną prasidėjusios Rusijos ginkluotųjų pajėgų karinės invazijos. Laikinoji apsauga taip pat turėtų būti suteikiama trečiųjų šalių (ne Ukrainos) piliečiams, kurie buvo perkelti iš Ukrainos 2022 m. vasario 24 d. arba vėliau ir kuriems anksčiau nei 2022 m. vasario 24 d. Ukrainoje buvo suteiktas pabėgėlio statusas arba lygiavertė apsauga. Be to, svarbu neišskirti šeimų ir vengti, kad tos pačios šeimos nariai turėtų skirtingą statusą. Todėl taip pat būtina suteikti laikinąją apsaugą tų asmenų šeimų nariams, jei jų šeimos jau buvo Ukrainoje ir joje gyveno tuo metu, kai susiklostė su masiniu perkeltųjų asmenų srautu susijusios aplinkybės;

(12) taip pat tikslinga numatyti apsaugą asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių (ne Ukrainos) piliečiams, kurie gali įrodyti, kad teisėtai gyveno Ukrainoje anksčiau nei 2022 m. vasario 24 d., remdamiesi pagal Ukrainos teisės aktus išduotu galiojančiu leidimu nuolat gyventi, ir kurie negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną. Tokia apsauga jiems turėtų būti suteikiama arba taikant šį sprendimą, arba kitą tinkamą apsaugą pagal nacionalinę teisę, kaip nuspręs kiekviena valstybė narė. Asmenys, norintys pasinaudoti apsauga, turėtų galėti įrodyti, kad atitinka šiuos tinkamumo kriterijus, pateikdami atitinkamus dokumentus atitinkamos valstybės narės kompetentingoms institucijoms. Jei jie negali pateikti atitinkamų dokumentų, valstybės narės turėtų juos nukreipti atitinkamai procedūrai;

(13) pagal [Direktyvą 2001/55] valstybės narės gali išplėsti laikinąją apsaugą visiems kitiems Ukrainoje teisėtai gyvenantiems asmenims be pilietybės ir ne Ukrainos trečiųjų šalių piliečiams, kurie negali saugiai ir patikimai ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną. Tokiais asmenimis, be kita ko, galėtų būti laikomi trečiųjų šalių piliečiai, kurie įvykių, tapusių masinio perkeltųjų asmenų srauto priežastimi, metu trumpą laiką studijavo arba dirbo Ukrainoje. Siekiant užtikrinti šių asmenų saugų grįžimą į kilmės šalį ar regioną, jiems bet kokiu atveju turėtų būti leidžiama atvykti į Sąjungą dėl humanitarinių priežasčių, visų pirma nereikalaujant turėti galiojančios vizos, pakankamai pragyvenimo lėšų ar galiojančių kelionės dokumentų;

(14) valstybės narės taip pat gali išplėsti laikinąją apsaugą papildomoms perkeltųjų asmenų grupėms, neskaitant tų, kuriems taikomas šis sprendimas, jei tie asmenys perkeliami dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono, kaip nurodyta šiame sprendime. Tokiu atveju valstybės narės turėtų apie tai nedelsdamos pranešti Tarybai ir Komisijai. Atsižvelgdamos į šias aplinkybes valstybės narės turėtų būti skatinamos apsvarstyti

galimybę išplėsti laikinosios apsaugos taikymą asmenims, kurie pabėgo iš Ukrainos prieš pat 2022 m. vasario 24 d. didėjant įtampai arba buvo Sąjungos teritorijoje (pvz., atostogaudami ar dėl darbo) prieš pat tą datą ir dėl ginkluoto konflikto negali grįžti į Ukrainą;

<…>

(21) [Direktyvoje 2001/55] nustatyta, kad laikinosios apsaugos pradinė trukmė turėtų būti vieni metai. Jeigu ji nėra panaikinta pagal tos direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punkto reikalavimus, šis laikotarpis gali būti automatiškai pratęsiamas šešių mėnesių laikotarpiams ne ilgiau kaip vienus metus. Komisija nuolat stebės ir vertins padėtį. Bet kuriuo metu ji gali pasiūlyti Tarybai nutraukti laikinosios apsaugos taikymą, remdamasi tuo, kad padėtis Ukrainoje leidžia saugiai ir ilgam laikui grįžti tiems, kuriems laikinoji apsauga buvo suteikta, arba pasiūlyti, kad Taryba pratęstų laikinosios apsaugos taikymą iki vienų metų.“

21. Šio įgyvendinimo sprendimo 1 straipsnyje numatyta:

„Šiuo sprendimu nustatoma, kad yra perkeltųjų asmenų, kurie dėl ginkluoto konflikto priversti išvykti iš Ukrainos, masinis srautas į Sąjungą.“

22. Šio sprendimo 2 straipsnio 1–3 dalyse nustatyta:

„1. Šis sprendimas taikomas toliau nurodytų kategorijų asmenims, kurie 2022 m. vasario 24 d. ar vėliau buvo perkelti iš Ukrainos dėl Rusijos ginkluotųjų pajėgų tą dieną pradėtos karinės invazijos:

a) Ukrainoje iki 2022 m. vasario 24 d. gyvenusiems Ukrainos piliečiams;

b) asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiams, kuriems iki 2022 m. vasario 24 d. Ukrainoje buvo taikoma tarptautinė apsauga arba lygiavertė nacionalinė apsauga, ir

c) a ir b punktuose nurodytų asmenų šeimos nariams.

2. Valstybės narės taiko arba šį sprendimą, arba deramą apsaugą pagal savo nacionalinę teisę asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiams, galintiems įrodyti, kad iki 2022 m. vasario 24 d. jie teisėtai gyveno Ukrainoje, remiantis pagal Ukrainos teisę išduotu galiojančiu nuolatiniu leidimu gyventi, ir kurie negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

3. Pagal [Direktyvos 2001/55] 7 straipsnį valstybės narės gali taikyti šį sprendimą ir kitiems asmenims, įskaitant asmenis be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečius, kurie teisėtai gyveno Ukrainoje ir negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.“

23. Remiantis Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 4 straipsniu, jis įsigalioja paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną, t. y. 2022 m. kovo 4 d.

– *Įgyvendinimo sprendimas 2023/2409*

24. Įgyvendinimo sprendimo 2023/2409 3 ir 7 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(3) pagal [Direktyvą 2001/55] laikinoji apsauga pirmiausia buvo taikoma pradinį vienerių metų laikotarpį iki 2023 m. kovo 4 d., o vėliau ji buvo automatiškai pratęsta dar vieneriems metams iki 2024 m. kovo 4 d.;

<…>

(7) tikėtina, kad, kol karas prieš Ukrainą tęsiasi, didelis perkeltųjų asmenų, kuriems suteikta laikinoji apsauga, skaičius Sąjungoje nesumažės, todėl, siekiant reaguoti į asmenų, kuriems šiuo metu suteikta laikinoji apsauga Sąjungoje arba kuriems tokia apsauga bus reikalinga nuo 2024 m. kovo 4 d., padėtį, laikinąją apsaugą būtina pratęsti, nes taip užtikrinama neatidėliotina apsauga ir galimybė naudotis suderintomis teisėmis ir drauge kuo labiau sumažinami formalumai masinio srauto į Sąjungą atveju. Laikinosios apsaugos pratęsimas taip pat padės užtikrinti, kad valstybių narių prieglobsčio sistemos nebūtų pernelyg apkrautos dėl gerokai pagausėjusių tarptautinės apsaugos prašymų, kuriuos galėtų pateikti asmenys, kuriems laikinoji apsauga suteikta iki 2024 m. kovo 4 d., jei laikinoji apsauga tuomet būtų nutraukta, arba nuo karo Ukrainoje bėgantys asmenys, atvyksiantys į Sąjungą po tos datos iki 2025 m. kovo 4 d.“

25. Šio įgyvendinimo sprendimo 1 straipsnyje numatyta:

„[Įgyvendinimo sprendimo 2022/382] 2 straipsnyje nurodytiems iš Ukrainos perkeltiems asmenims suteikta laikinoji apsauga pratęsiama vieneriems metams iki 2025 m. kovo 4 d.“

– *Įgyvendinimo sprendimas (ES) 2024/1836*

26. 2024 m. birželio 25 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2024/1836, kuriuo pratęsiama Įgyvendinimo sprendimu (ES) 2022/382 nustatyta laikinoji apsauga (OL L, 2024/1836), 1 straipsnyje nustatyta:

„Laikinoji apsauga, suteikta [Įgyvendinimo sprendimo 2022/382] 2 straipsnyje nurodytiems iš Ukrainos perkeltiesiems (persikėlusiesiems) asmenims ir pratęsta tolesniam vienų metų laikotarpiui, iki 2026 m. kovo 4 d.“

Kitos taikytinos nuostatos

– *Direktyva 2008/115*

27. Direktyvos 2008/115 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Ši direktyva taikoma trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje.“

28. Šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nurodyta:

„Ši direktyva nepažeidžia jokių trečiosios šalies piliečiui galimai palankesnių nuostatų, numatytų Bendrijos *acquis*, susijusioje su imigracija ir prieglobsčiu.“

29. Šios direktyvos 5 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės, įgyvendindamos šią direktyvą, tinkamai atsižvelgia į:

a) vaiko interesus,

b) šeimos gyvenimą,

c) atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę,

ir laikosi negrąžinimo principo.“

30. Šios direktyvos 6 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės priima sprendimą grąžinti kiekvieno trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio jų teritorijoje, atžvilgiu, nepažeisdamos 2–5 dalyse nurodytų išimčių.

<…>

6. Šia direktyva valstybėms narėms neužkertamas kelias vienu administraciniu ar teismo sprendimu ar aktu priimti sprendimą užbaigti teisėtą buvimą kartu su sprendimu grąžinti ir (arba) sprendimu dėl išsiuntimo ir (arba) sprendimu uždrausti atvykti, kaip tai numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nepažeidžiant III skyriuje numatytų procesinės apsaugos priemonių arba kitų Bendrijos ir nacionalinėje teisėje numatytų atitinkamų nuostatų.“

– *Direktyva 2013/32/ES*

31. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60) 2 straipsnyje numatyta:

„Šioje direktyvoje:

<…>

q) paskesnis prašymas – vėlesnis tarptautinės apsaugos prašymas priėmus galutinį sprendimą dėl ankstesnio prašymo, įskaitant atvejus, kai prašytojas tiesiogiai [aiškiai] atsiėmė savo prašymą, ir atvejus, kai sprendžiančioji institucija atmetė prašymą po to, kai jis buvo netiesiogiai atsiimtas pagal 28 straipsnio 1 dalį.“

32. Šios direktyvos 33 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės gali laikyti tarptautinės apsaugos prašymą nepriimtinu, tik jeigu:

<…>

d) prašymas yra paskesnis prašymas, kai neatsirado naujos informacijos arba duomenų, susijusių su nagrinėjimu, ar prašytojas priskirtinas prie tarptautinės apsaugos gavėjų pagal [2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos] [d]irektyvą 2011/95/ES [dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9)] arba prašytojas jų nepateikė; arba

<…>“

– *Reglamentas (ES) 2016/399*

33. 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 77, 2016, p. 1), iš dalies pakeisto 2018 m. rugsėjo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2018/1240 (OL L 236, 2018, p. 1), 6 straipsnyje įtvirtintos trečiųjų šalių piliečių atvykimo į Sąjungos teritoriją laikotarpiui, kurio trukmė neviršija 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį, sąlygos. Tarp šių pareigų, taikomų tam tikrų trečiųjų šalių piliečiams, yra pareiga turėti galiojančią vizą.

– *Reglamentas (ES) 2018/1860*

34. 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1860 dėl Šengeno informacinės sistemos naudojimo neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimui (OL L 312, 2018, p. 1) 3 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės įveda į [Šengeno informacinę sistemą (SIS)] perspėjimus dėl trečiųjų šalių piliečių, kurių atžvilgiu priimtas sprendimas grąžinti, siekiant patikrinti, ar įvykdyta pareiga grįžti, ir padėti užtikrinti sprendimų grąžinti vykdymą. Perspėjimas dėl grąžinimo į SIS įvedamas nedelsiant, kai priimamas sprendimas grąžinti.“

Nyderlandų teisė

2000 m. Užsieniečių įstatymas

35. Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos 2000 m. lapkričio 23 d. *Wet tot algehele herziening van de Vreemdelingenwet* (*Vreemdelingenwet 2000*) (Įstatymas dėl Užsieniečių įstatymo naujos redakcijos (2000 m. Užsieniečių įstatymas), *Stb*. 2000, Nr. 495; toliau – 2000 m. Užsieniečių įstatymas) 8 straipsnyje nustatyta:

„Užsienietis gali teisėtai gyventi Nyderlanduose tik tol:

<…>

f) kol bus priimtas sprendimas dėl prašymo suteikti leidimą gyventi šalyje, kaip nurodyta 14 ir 28 straipsniuose, o pagal šį įstatymą ar juo remiantis priimtą nuostatą arba teismo sprendimą pareiškėjas negali būti išsiųstas, kol nepriimtas sprendimas dėl jo prašymo;

<…>

h) kol bus priimtas sprendimas dėl administracine arba teismine tvarka pateikto skundo, o pagal šį įstatymą ar juo remiantis priimtą nuostatą arba teismo sprendimą pareiškėjas negali būti išsiųstas, kol nepriimtas sprendimas dėl jo administracine arba teismine tvarka pateikto skundo;

<…>“

2000 m. Nutarimas dėl užsieniečių

36. Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos 2000 m. lapkričio 23 d. *Besluit tot uitvoering van de Vreemdelingenwet 2000* (*Vreemdelingenbesluit 2000*) (Nutarimas dėl 2000 m. Užsieniečių įstatymo įgyvendinimo (2000 m. Nutarimas dėl užsieniečių, *Stb*. 2000, Nr. 497; toliau – 2000 m. Nutarimas dėl užsieniečių) 3.1a straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Prašymo išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje, suteikus prieglobstį, pateikimas reiškia, kad užsieniečio negalima išsiųsti tol, kol galioja [Direktyvos 2001/55] 5 straipsnio 3 dalyje nurodytas sprendimas, jeigu jis:

a) priklauso konkrečiai užsieniečių grupei, apibrėžtai Europos Sąjungos Tarybos sprendime, numatytame [Direktyvos 2001/55] 5 straipsnio 3 dalyje;

<…>

e) priklauso ministro įsakymu nustatytinai grupei užsieniečių iš tos pačios šalies ar to paties regiono kaip ir a punkte nurodytas užsienietis, perkeltų dėl tos pačios priežasties ir dar negavusių apsaugos kitoje šalyje, kuri yra [SESV] arba [1992 m. gegužės 2 d.] Europos ekonominės erdvės susitarimo [(OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3)] šalis.“

2000 m. Nurodymas dėl užsieniečių ir 2022 m. bei 2023 m. nutarimai

37. 2000 m. *Voorschrift Vreemdelingen 2000* (2000 m. Nurodymas dėl užsieniečių) 3.9a straipsnyje išvardytos 2000 m. Nutarimo dėl užsieniečių 3.1a straipsnio 1 dalies e punkte nurodytos užsieniečių grupės.

38. Šis 3.9a straipsnis į 2000 m. Nurodymą dėl užsieniečių atgaline data buvo įterptas 2022 m. rugpjūčio 17 d. *Regeling van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid nummer 4123685, houdende wijziging van het Voorschrift Vreemdelingen 2000, in verband met het aanpassen van de doelgroep ontheemden uit Oekraïne, waaraan tijdelijke bescherming wordt verleend* (Teisingumo ir saugumo valstybės sekretoriaus nutarimas, kuriuo iš dalies keičiamas 2000 m. Nurodymas dėl užsieniečių, kiek tai susiję su perkeltųjų asmenų iš Ukrainos, kuriems suteikiama laikinoji apsauga, tiksline grupe) (*Stcrt*. 2022, Nr. 22623; toliau – 2022 m. nutarimas) 1 straipsniu, kuriame numatytos dvi minėto 3.9a straipsnio redakcijos, viena galiojo nuo 2022 m. kovo 4 d. iki 2022 m. liepos 18 d., o kita – nuo 2022 m. liepos 19 d.

39. Nuo 2022 m. kovo 4 d. iki 2022 m. liepos 18 d. galiojusios redakcijos 2000 m. Nurodymo dėl užsieniečių 3.9a straipsnio 1 dalies c punkte buvo nustatyta:

„[2000 m. Nutarimo dėl užsieniečių] 3.1a straipsnio 1 dalies įžanginiame sakinyje ir e punkte nurodyti užsieniečiai yra:

<…>

c) 2022 m. vasario 23 d. galiojusį leidimą gyventi Ukrainoje turėję asmenys, kurie, tikėtina, išvyko iš Ukrainos po 2021 m. lapkričio 26 d.“

40. Nuo 2022 m. liepos 19 d. galiojančios redakcijos 2000 m. Nurodymo dėl užsieniečių 3.9a straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„[2000 m. Nutarimo dėl užsieniečių] 3.1a straipsnio 1 dalies įžanginiame sakinyje ir e punkte nurodyti užsieniečiai yra:

c) 2022 m. vasario 23 d. galiojusį leidimą nuolat gyventi Ukrainoje turėję asmenys:
   1) kurie, tikėtina, išvyko iš Ukrainos po 2021 m. lapkričio 26 d.;
   2) kurių atveju neįrodyta, kad jie grįžo į savo kilmės šalį po 2022 m. vasario 23 d.“

41. 2022 m. nutarimo 2 straipsnyje numatyta pereinamuoju laikotarpiu taikoma tvarka; jame nurodyta:

„Iki 2022 m. liepos 19 d. galiojusios redakcijos [2000 m. Nurodymo dėl užsieniečių] 3.9a straipsnio 1 dalies įžanginis sakinys ir c punktas iki 2023 m. kovo 4 d. toliau taikomas užsieniečiams, kurie:

a) 2022 m. vasario 23 d. neturėjo galiojančio leidimo nuolat gyventi Ukrainoje;

b) buvo įregistruoti [gyventojų registre] iki 2022 m. liepos 19 d.“

42. Šios pereinamojo laikotarpio tvarkos taikymas buvo pratęstas 2023 m. kovo 1 d. *Regeling van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, nummer 4507236, in verband met de verlenging van de duur van tijdelijke bescherming aan een groep ontheemden uit Oekraïne* (Teisingumo ir saugumo valstybės sekretoriaus nutarimas Nr. 4507236, kuriuo pratęsiama perkeltųjų asmenų iš Ukrainos grupei taikomos laikinosios apsaugos trukmė) (*Stcrt*. 2023, Nr. 7194; toliau – 2023 m. nutarimas) 2 straipsniu, jame nustatyta:

„Iki 2022 m. liepos 19 d. galiojusios redakcijos 2000 m. Nurodymo dėl užsieniečių 3.9a straipsnio 1 dalies įžanginis sakinys ir c punktas iki 2023 m. rugsėjo 4 d. toliau taikomas užsieniečiams, kurie:

a) 2022 m. vasario 23 d. neturėjo galiojančio leidimo nuolat gyventi Ukrainoje;

b) buvo įregistruoti [gyventojų registre] iki 2022 m. liepos 19 d.“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-244/24

43. Nigerijos pilietis P turėjo teisę laikinai gyventi Ukrainoje iki 2023 m. sausio 31 d. Po Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazijos į Ukrainą jis pabėgo į Nyderlandus ir 2022 m. birželio 1 d. buvo įtrauktas į šios valstybės narės gyventojų registrą. Tą dieną Nyderlandų valdžios institucijos pripažino, be kita ko, trečiųjų šalių piliečių, kurių situacija tokia kaip P, teisę gauti laikinąją apsaugą, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2001/55, nevertinant jų galimybės grįžti į kilmės šalį. Taigi valstybės sekretorius suteikė P tokią apsaugą.

44. 2022 m. rugpjūčio 9 d. P pateikė prieglobsčio prašymą. 2023 m. rugpjūčio 24 d. valstybės sekretorius nusprendė nutraukti jo prašymo nagrinėjimą. Šis sprendimas nebuvo apskųstas.

45. Tą pačią dieną, 2023 m. rugpjūčio 24 d., valstybės sekretorius nutraukė P laikinąją apsaugą nuo 2023 m. rugsėjo 4 d. Vėliau jis tą sprendimą atšaukė motyvuodamas tuo, kad 2024 m. sausio 17 d. sprendime *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai) konstatavo, kad Nyderlandų valdžios institucijos negalėjo nuo 2023 m. rugsėjo 4 d. nutraukti trečiųjų šalių piliečių, kurių situacija tokia kaip P, laikinosios apsaugos ir kad šiems asmenims suteikta laikinoji apsauga baigs galioti 2024 m. kovo 4 d.; apie tai valstybės sekretorius pranešė P 2024 m. sausio 24 d. raštu.

46. 2024 m. vasario 7 d. valstybės sekretorius priėmė sprendimą grąžinti P motyvuodamas tuo, kad jo teisėtas buvimas Nyderlandų Karalystėje baigsis 2024 m. kovo 4 d. Tame sprendime P nurodyta išvykti iš Sąjungos teritorijos per keturias savaites nuo tos dienos.

47. P kreipėsi į *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam* (Hagos apylinkės teismas, posėdžiaujantis Amsterdame, Nyderlandai), prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-244/24 pateikusį teismą, su skundu, kuriuo ginčijo to sprendimo teisėtumą. Grįsdamas skundą jis, be kita ko, tvirtino, kad tas sprendimas ne tik priimtas per anksti, bet ir yra neteisėtas, nes pagal Sąjungos teisę jam laikinoji apsauga turėjo būti suteikta iki 2025 m. kovo 4 d., atsižvelgiant į tai, kad Įgyvendinimo sprendime 2023/2409 numatytas laikinosios apsaugos pratęsimas. Be to, prieš priimant sprendimą grąžinti jis nebuvo išklausytas, be kita ko, dėl tokio sprendimo atitikties 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 ir 8 straipsniams.

48. Pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal Nyderlandų teisės aktus, kuriais į nacionalinę teisę perkelta Direktyva 2001/55, tam, kad įgytų teisę gyventi Nyderlanduose pagal 2000 m. Užsieniečių įstatymo 8 straipsnio f arba h punktą, perkeltasis asmuo turi pateikti prieglobsčio prašymą. Jis taip pat pabrėžia, kad 2000 m. Nutarimo dėl užsieniečių 3.1a straipsnio 1 dalimi į nacionalinę teisę perkeltas Direktyvos 2001/55 7 straipsnis, pagal kurį valstybės narės gali išplėsti laikinosios apsaugos taikymo sritį ir taikyti ją kitiems asmenims (toliau – neprivaloma laikinoji apsauga).

49. Tas teismas taip pat nurodo, kad 2022 m. kovo 30 d. rašte *Tweede Kamer der Staten-Generaal* (Parlamento antrieji rūmai, Nyderlandai) pirmininkui valstybės sekretorius teigė ketinantis taikyti Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 3 dalį ir suteikti laikinąją apsaugą asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių piliečiams, kurie 2022 m. vasario 23 d. turėjo galiojantį leidimą laikinai gyventi Ukrainoje, nereikalaudamas įrodyti, kad šie asmenys negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną. Vis dėlto 2022 m. liepos 18 d. raštu valstybės sekretorius pranešė apie savo ketinimą panaikinti šią neprivalomą laikinąją apsaugą nuo 2022 m.

liepos 19 d., bet asmenims, kuriems iki tol buvo suteikta tokia apsauga, taikyti pereinamojo laikotarpio tvarką. Anot valstybės sekretoriaus, ši apsauga panaikinta dėl galimo piktnaudžiavimo ir antrinio judėjimo į Nyderlandus.

50. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad 2022 m. rugpjūčio 17 d. 2022 m. nutarimu valstybės sekretorius į 2000 m. Nurodymo dėl užsieniečių įterpė 3.9a straipsnį, kuriame numatyta, kad neprivaloma laikinoji apsauga nebebus suteikiama nuo 2022 m. liepos 19 d. ir kad asmenims, kuriems neprivaloma laikinoji apsauga tą dieną jau buvo suteikta, ji baigs galioti 2023 m. kovo 4 d.

51. 2023 m. nutarimu šios pereinamojo laikotarpio tvarkos taikymas pratęstas iki 2023 m. rugsėjo 4 d. Šis pratęsimas buvo grindžiamas tuo, kad reikėjo tikėtis, jog nemaža dalis šių asmenų pradės prieglobsčio procedūrą, taigi kils pavojus, jog pritrūks priėmimo vietų.

52. Vis dėlto 2024 m. sausio 17 d. sprendime *Raad van State* (Valstybės Taryba) konstatavo, kad iš Direktyvos 2001/55 4 ir 7 straipsnių matyti, jog asmenims, kuriems jau suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, pereinamojo laikotarpio tvarka turi būti taikoma iki 2024 m. kovo 4 d. Anot to teismo, kai valstybė narė suteikia neprivalomą laikinąją apsaugą, ji negali jos panaikinti per Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 1 dalyje nurodytą laikotarpį, išskyrus atvejus, kai per šį laikotarpį Taryba nusprendžia anksčiau nutraukti laikinąją apsaugą pagal šios direktyvos 6 straipsnį. Priešingai, asmenims, kuriems ši valstybė narė suteikė neprivalomą laikinąją apsaugą, Tarybos pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį priimtas sprendimas pratęsti laikinosios apsaugos galiojimą taikomas tik tuomet, jeigu tokio sprendimo priėmimo dieną ši valstybė narė šiai asmenų grupei dar taikė neprivalomą laikinąją apsaugą. Nagrinėjamu atveju valstybės sekretorius 2022 m. liepos 19 d., t. y. anksčiau, nei Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą 2023/2409, nusprendė nebesuteikti laikinosios apsaugos asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių piliečiams, turintiems leidimą laikinai gyventi Ukrainoje.

53. Pirma, dėl argumento, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas sprendimas grąžinti buvo priimtas per anksti, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad iš Direktyvos 2008/115 2 straipsnio 1 dalies ir 6 straipsnio 1 bei 6 dalių matyti, jog tol, kol trečiosios šalies pilietis nėra šalyje neteisėtai, sprendimas jį grąžinti negali būti priimtas.

54. Vis dėlto tas teismas pažymi, kad 2024 m. sausio 17 d. sprendime *Raad van State* (Valstybės Taryba) teigė, jog valstybės sekretorius turi nuspręsti, kaip informuos neprivalomos laikinosios apsaugos gavėjus apie tai, kad jų teisė gyventi šalyje baigs galioti 2024 m. kovo 4 d. Siekiant užtikrinti tų asmenų teisminę gynybą, jiems buvo išsiųstas raštas, kuriame informuota apie paskesnius procedūros etapus. Galiausiai nuspręsta 2024 m. vasario 7 d. ir 23 d. priimti sprendimus grąžinti šiuos asmenis, kad jie būtų kuo anksčiau informuoti apie jų teisėto buvimo šalyje pabaigos pasekmes. Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, toks veikimo būdas leido ir Nyderlandų valdžios institucijoms lengviau ir greičiau išsiųsti šiuos asmenis. Be to, iš paties sprendimo grąžinti matyti, jog jis nesukelia pasekmių iki teisėto buvimo šalyje pabaigos dienos, nes sprendime aiškiai nurodyta, kad P buvimas Nyderlanduose taps neteisėtas tik nuo 2024 m. kovo 5 d. ir kad terminas savanoriškai grįžti jo atveju pradedamas skaičiuoti tik nuo šios dienos. Vis dėlto tas teismas pažymi, kad terminas pateikti skundą dėl šio sprendimo pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo priėmimo dienos.

55. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar valstybės sekretorius galėjo 2024 m. vasario 7 d. priimti sprendimą grąžinti pareiškėją pagrindinėje byloje, nors tą dieną jis Nyderlandų Karalystės teritorijoje dar gyveno teisėtai.

56. Dėl argumento, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas sprendimas grąžinti yra neteisėtas, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar pareiškėjui pagrindinėje byloje pagal Direktyvos 2001/55 7 straipsnį suteikta laikinoji apsauga baigė galioti 2024 m. kovo 4 d., kaip nurodyta 2024 m. sausio 17 d. *Raad van State* (Valstybės Taryba) sprendime.

57. Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad, kai Sąjunga ir valstybės narės turi pasidalijamąją kompetenciją tam tikroje srityje, kaip antai prieglobsčio ir imigracijos srityje, valstybės narės nebegali naudotis turima kompetencija, kai tik Sąjunga pasinaudoja savąja.

58. Kadangi Nyderlandų Karalystė pasinaudojo Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 3 dalyje jai suteikta galimybe ir tam tikriems asmenims suteikė neprivalomą laikinąją apsaugą, šie asmenys visiškai patenka į Direktyvos 2001/55 taikymo sritį pagal jos 7 straipsnį. Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, valstybės narės suteikta neprivaloma laikinoji apsauga turi atitikti, be kita ko, šios direktyvos 4 ir 6 straipsnius, kuriuose privalomai ir išsamiai reglamentuojama laikinosios apsaugos trukmė ir galimybės nutraukti tokią apsaugą.

59. Taigi neprivalomos laikinosios apsaugos galiojimas gali baigtis tik pasibaigus jos ilgiausios trukmės laikotarpiui arba anksčiau, jei Taryba nusprendžia nutraukti šią apsaugą. Sąjungos teisės aktų leidėjas pasinaudojo kompetencija nustatyti laikinosios apsaugos trukmę ir jos nutraukimo tvarką visiems asmenims, kuriems taikoma Direktyva 2001/55.

60. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad Įgyvendinimo sprendime 2023/2409 nedaroma skirtumo tarp įvairių asmenų, kuriems suteikiama laikinoji apsauga, grupių. Be to, jis pažymi, kad pasiūlyme, kuriuo remiantis priimtas šis įgyvendinimo sprendimas, nurodyta, jog pagal Direktyvą 2001/55 turi būti užtikrinta, kad visoje Sąjungoje būtų taikomi vienodi standartai ir suderintos visos teisės asmenims, kurie Sąjungoje yra priimti laikinosios apsaugos pratęsimo dieną; tai taip pat patvirtinta įgyvendinimo sprendimo 7 konstatuojamojoje dalyje.

61. Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tvirtina, kad remiantis tuo, jog pagal Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 2 dalį sprendimą dėl tokio pratęsimo priėmė Taryba, negalima daryti išvados, kad šiuo atveju valstybės narės turėtų iš naujo įvertinti neprivalomą laikinąją apsaugą gavusių asmenų ratą, nes neprivalomą laikinąją apsaugą gavusių asmenų padėtis nepasikeitė labiau nei asmenų, kuriems ši direktyva taikoma tiesiogiai, padėtis.

62. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad yra pakankamai priežasčių daryti prielaidą, jog asmenys, pagal Direktyvos 2001/55 7 straipsnį patenkantys į šios direktyvos taikymo sritį, visiškai patenka ir į Įgyvendinimo sprendimo 2023/2409 taikymo sritį, taigi turi teisę pagal šią direktyvą naudotis laikinąja apsauga iki 2025 m. kovo 4 d.

63. Šiomis aplinkybėmis *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam* (Hagos apylinkės teismas, posėdžiaujantis Amsterdame) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 2008/115] 6 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama priimti sprendimą grąžinti tuo metu, kai užsienietis vis dar teisėtai yra valstybės narės teritorijoje?

2. Ar atsakymas į ankstesnį klausimą priklauso nuo to, ar sprendime grąžinti yra nurodyta data, nuo kurios baigiasi teisėto buvimo šalyje terminas, ar ši data yra artimiausiu metu ir ar sprendimo grąžinti teisinių pasekmių atsiranda tik nuo šios vėlesnės datos?

3. Ar [Įgyvendinimo sprendimo 2023/2409] 1 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad [jame numatytos laikinosios apsaugos] pratęsimas taip pat taikomas trečiųjų šalių piliečių grupei, kurią valstybė narė jau įtraukė į [Direktyvos 2001/55] taikymo sritį remdamasi [Įgyvendinimo sprendimo 2022/382] 2 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta neprivaloma nuostata, net jei valstybė narė vėliau nusprendė nebeteikti laikinosios apsaugos šiai trečiųjų šalių piliečių grupei?“

Byla C-290/24

64. AI, ZY ir BG yra trečiųjų šalių piliečiai, 2022 m. vasario 24 d. turėję galiojantį leidimą laikinai gyventi Ukrainoje. Išvykę iš Ukrainos po Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazijos į šios šalies teritoriją, šie asmenys užsiregistravo Nyderlandų gyventojų registre ir pateikė prieglobsčio prašymus tuo metu, kai Nyderlandų valdžios institucijos laikinąją apsaugą trečiųjų šalių piliečiams, turintiems leidimą laikinai gyventi Ukrainoje, suteikdavo neįvertinusios, ar jie gali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį arba regioną. Taigi valstybės sekretorius laikinąją apsaugą šiems piliečiams suteikė pagal Direktyvą 2001/55.

65. Trimis 2024 m. vasario 7 d. sprendimais valstybės sekretorius nurodė AI, ZY ir BG išvykti iš Sąjungos teritorijos per keturias savaites nuo 2024 m. kovo 4 d.

66. 2024 m. kovo 19 d. ir 2024 m. kovo 27 d. teismo sprendimais AI ir BG skundai dėl jiems skirtų sprendimų buvo patenkinti ir šie sprendimai panaikinti. Valstybės sekretorius dėl tų teismo sprendimų pateikė apeliacinį skundą *Raad van State* (Valstybės Taryba) – prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-290/24 pateikusiam teismui.

67. 2024 m. kovo 27 d. teismo sprendimu ZY skundas dėl jo atžvilgiu priimto sprendimo buvo atmestas kaip nepagrįstas. ZY dėl to teismo sprendimo pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

68. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad šio sprendimo 65 punkte nurodyti 2024 m. vasario 7 d. valstybės sekretoriaus sprendimai turi būti traktuojami kaip sprendimai grąžinti, kaip jie suprantami pagal Direktyvą 2008/115.

69. Jis taip pat pažymi, kad norint išspręsti jo nagrinėjamus ginčus reikia nustatyti datą, kada baigiasi Nyderlandų valdžios institucijų suteikta neprivaloma laikinoji apsauga.

70. Pirma, tas teismas pabrėžia, kad Nyderlandų teisės aktuose, kuriais į nacionalinę teisę perkelta Direktyva 2001/55, numatyta, kad laikinoji apsauga suteikiama remiantis 2000 m. Užsieniečių įstatymu ir atitinkamam asmeniui pateikus prieglobsčio prašymą, o sprendimui dėl tokio prašymo priimti nustatytas terminas sustabdomas, kol galioja laikinoji apsauga.

71. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad sprendimą nutraukti neprivalomą laikinąją apsaugą valstybės sekretorius grindė galimu piktnaudžiavimu, antriniu judėjimu į Nyderlandus ir tuo, kad dažniausiai šios apsaugos gavėjai gali saugiai ir ilgam grįžti į savo kilmės šalį.

72. Trečia, tas teismas primena, kad 2024 m. sausio 17 d. sprendime dėl šio sprendimo 52 punkte nurodytų priežasčių konstatavo, kad valstybės sekretorius negalėjo nuo 2023 m. rugsėjo 4 d. panaikinti neprivalomos laikinosios apsaugos asmenims, kuriems ji jau buvo suteikta, ir kad ši apsauga automatiškai baigs galioti 2024 m. kovo 4 d., t. y. tą dieną, kurią būtų nustojusi galioti Tarybos suteikta laikinoji apsauga, jei nebūtų priimtas Įgyvendinimo sprendimas 2023/2409.

73. Jis pažymi, kad Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse kalbama apie skirtingas situacijas, nes 1 dalyje numatyta pradinė laikinosios apsaugos trukmė ir automatinis jos pratęsimas, o 2 dalyje kalbama apie naują situaciją, kai Taryba iš naujo įvertina, ar dar yra pagrindas toliau taikyti laikinąją apsaugą.

74. Kadangi valstybė narė turi turėti galimybę nutraukti neprivalomą Sąjungos teisės nuostatos taikymą, tas teismas teigia, kad laikinosios apsaugos pratęsimas, numatytas Tarybos sprendime, priimtame remiantis šio 4 straipsnio 2 dalimi, kaip antai Įgyvendinimo sprendime 2023/2409, neprivalomos laikinos apsaugos gavėjams taikomas tik tuo atveju, jei atitinkama valstybė narė šio sprendimo priėmimo dieną vis dar naudojosi Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalyje ir Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 3 dalyje jai suteikta galimybe. Tačiau Nyderlandų Karalystės atveju taip nebuvo.

75. Ketvirta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, nepaisant jo 2024 m. sausio 17 d. sprendimo, Nyderlanduose vis dar esama jurisprudencijos skirtumų, kiek tai susiję su Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 1 ir 2 dalių aiškinimu, kai valstybė narė nutraukia neprivalomą laikinąją apsaugą, kurią suteikė pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalį. Šiuo aspektu tas teismas mano, kad, siekiant atkurti teisės vienovę, svarbu, kad Teisingumo Teismas atsakytų į trečiąjį prejudicinį klausimą, kurį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė byloje C-244/24. Vis dėlto atsakymas į du pirmuosius šioje byloje pateiktus klausimus gali lemti tai, kad trečiojo klausimo nebereikės nagrinėti.

76. Tokiomis aplinkybėmis *Raad van State* (Valstybės Taryba) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 2001/55] 4 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad tokiu atveju, kai valstybė narė pasinaudojo šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje suteikiama galimybe išplėsti [šioje] direktyvoje numatytos laikinosios apsaugos taikymo sritį kitiems perkeltiesiems asmenims (toliau – neprivaloma grupė), tokios neprivalomos grupės laikinoji apsauga tęsiasi ne tik tuomet, kai laikinoji apsauga automatiškai pratęsiama pagal 4 straipsnio 1 dalį šioje nuostatoje numatytos trukmės laikotarpiui, bet ir tuomet, kai priimamas sprendimas dėl pratęsimo pagal 4 straipsnio 2 dalį šioje nuostatoje numatytos trukmės laikotarpiui?

2. Ar atsakant į klausimą, ar neprivalomos grupės laikinoji apsauga tęsiasi tuomet, kai priimamas sprendimas dėl pratęsimo pagal 4 straipsnio 2 dalį, yra skirtumas, kad valstybė narė nusprendė neprivalomos grupės laikinąją apsaugą nutraukti prieš tai, kai Taryba nusprendė laikinąją apsaugą pagal 4 straipsnio 2 dalį pratęsti vienus metus?“

Procesas Teisingumo Teisme

Dėl bylų C-244/24 ir C-290/24 sujungimo

77. 2024 m. gegužės 7 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-244/24 ir C-290/24 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

Dėl prašymų taikyti pagreitintą procedūrą

78. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai paprašė šiuos prašymus nagrinėti pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnyje numatytą pagreitintą procedūrą.

79. 2024 m. birželio 12 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi *Kaduna* (C-244/24 ir C-290/24, EU:C:2024:491) šie prašymai buvo patenkinti.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl trečiojo klausimo byloje C-244/24 ir klausimų byloje C-290/24

80. Trečiuoju klausimu byloje C-244/24 ir dviem klausimais byloje C-290/24, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai Teisingumo Teismo iš esmės prašo atsakyti, ar Direktyvos 2001/55 4 ir 7 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei, suteikusiai laikinąją apsaugą kitų kategorijų asmenims, nei nurodyta Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse, draudžiama nesuteikti šių kategorijų asmenims laikinosios apsaugos laikotarpiu, kuriuo Taryba nusprendė taikyti laikinąją apsaugą pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį.

81. Kaip nurodyta Direktyvos 2001/55 1 straipsnyje, ja siekiama nustatyti laikinos apsaugos suteikimo, esant iš trečiųjų šalių perkeltųjų asmenų, negalinčių grįžti į savo kilmės šalį, masiniam srautui, minimalias normas ir skatinti valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą. Kaip matyti iš šios direktyvos 2 straipsnio a punkto, taikant šią apsaugą, be kita ko, siekiama išvengti situacijų, kai tarptautinės apsaugos suteikimo sistemoje masiškai vienu metu pateikiami prašymai siekiant įgyti pabėgėlio statusą, perkeltųjų asmenų ir kitų tarptautinės apsaugos prašančių asmenų labui.

82. Vis dėlto šis laikinos ir neatidėliotinos apsaugos mechanizmas, kuriuo išreiškiamas solidarumo ir teisingo atsakomybės pasidalijimo tarp valstybių narių principas įgyvendinant prieglobsčio politiką, kaip nurodyta SESV 80 straipsnyje, yra išimtinio pobūdžio ir turi būti taikomas tik perkeltųjų asmenų masinio srauto atvejais, kaip pabrėžiama šios direktyvos 2 ir 13 konstatuojamosiose dalyse ir 2 straipsnio a punkte (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *N. S. ir kt.*, C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865, 93 punktą). Be to, pagal šį mechanizmą asmenims, kuriems jis taikomas, suteikiama mažiau teisių nei suteikus tarptautinę apsaugą, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2011/95 (šiuo klausimu žr. 2017 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Slovakija ir Vengrija / Taryba*, C-643/15 ir C-647/15, EU:C:2017:631, 257 punktą).

83. Pagal Direktyvos 2001/55 5 straipsnį masinio perkeltųjų asmenų srauto buvimas konstatuojamas Tarybos sprendimu, priimamu kvalifikuota balsų dauguma Komisijos siūlymu. Šis sprendimas priimamas remiantis, be kita ko, perkeltųjų asmenų padėties ir judėjimo masto patikrinimu ir įvertinimu, ar tikslinga suteikti laikinąją apsaugą atsižvelgus į galimybes suteikti skubią pagalbą ir imtis veiksmų arba jų nepakankamumą. Tokiu sprendimu laikinoji apsauga suteikiama visose valstybėse narėse, kurioms Direktyva 2001/55 yra privaloma, tame sprendime nurodytoms konkrečioms asmenų grupėms nuo tame sprendime nustatytos datos (toliau – privaloma laikinoji apsauga).

84. Remdamasi Direktyvos 2001/55 5 straipsniu, 2022 m. kovo 4 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą 2022/382, kuriuo konstatuota, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas. Šis įgyvendinimo sprendimas įsigaliojo tą pačią dieną, taigi nuo tos dienos privaloma laikinoji apsauga suteikta šio įgyvendinimo sprendimo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytoms asmenų kategorijoms ir jo 2 straipsnio 2 dalyje nurodytoms asmenų kategorijoms, nebent valstybės narės pagal savo nacionalinę teisę suteikė jiems deramą apsaugą.

85. Konkrečiai kalbant, iš Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 1 dalies matyti, kad jis taikomas trijų kategorijų asmenims, 2022 m. vasario 24 d. arba vėliau perkeltiems iš Ukrainos dėl Rusijos karinės invazijos, t. y. pirma, Ukrainos piliečiams, kurie iki tos dienos gyveno Ukrainoje, antra, asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiams, kuriems iki tos dienos Ukrainoje buvo taikoma tarptautinė apsauga arba lygiavertė nacionalinė apsauga, ir, trečia, šių dviejų pirmųjų kategorijų asmenų šeimos nariams.

86. Be to, šio įgyvendinimo sprendimo 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad valstybės narės turi taikyti arba šį sprendimą, arba deramą apsaugą pagal savo nacionalinę teisę asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiams, galintiems įrodyti, kad iki 2022 m. vasario 24 d. jie teisėtai gyveno Ukrainoje, remiantis pagal Ukrainos teisę išduotu galiojančiu leidimu nuolat gyventi šalyje, ir negalintiems saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

87. Iš sprendimų dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėse bylose aptariami trečiųjų šalių piliečiai nepriklauso prie jokios Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytos asmenų kategorijos. Jie nėra nei Ukrainos piliečiai, nei asmenys, kuriems Ukrainoje suteikta tarptautinė apsauga ar lygiavertė apsauga, nei šių piliečių ar apsaugos gavėjų šeimos nariai. Be to, jie turėjo tik leidimus laikinai gyventi Ukrainoje.

88. Vis dėlto pažymėtina, kad pagal Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalį valstybės narės gali suteikti laikinąją apsaugą bet kuriai asmenų kategorijai, nenurodytai Tarybos sprendime, pagal kurį taikoma ši apsauga, jeigu tie asmenys buvo perkelti dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono. Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 3 dalyje primenama apie tokią valstybių narių galimybę ir pabrėžiama, kad pagal šios direktyvos 7 straipsnį jos gali taikyti šį įgyvendinimo sprendimą ir kitiems asmenims, įskaitant asmenis be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečius, kurie teisėtai gyveno Ukrainoje ir negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

89. Kaip matyti iš šio sprendimo 37–42, 49 ir 50 punktų, Nyderlandų valdžios institucijos iš pradžių ketino įgyvendinti tokią galimybę ir suteikti laikinąją apsaugą taip pat trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės, kurie ne visi nurodyti Įgyvendinimo
sprendimo 2022/382 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse, t. y. visiems asmenims, turėjusiems leidimą gyventi

Ukrainoje, net ir laikinai, galiojusį 2022 m. vasario 23 d., kai tikėtina, kad šie asmenys išvyko iš Ukrainos po 2021 m. lapkričio 26 d., neįvertinant, ar jie galėjo saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

90. Vis dėlto, kaip matyti iš nuo 2022 m. liepos 19 d. galiojančios redakcijos 2000 m. Nurodymo dėl užsieniečių 3.9a straipsnio 1 dalies c punkto, vėliau šios valdžios institucijos nusprendė taikyti tokią apsaugą siauresnei asmenų kategorijai, t. y. asmenims, 2022 m. vasario 23 d. turėjusiems galiojantį leidimą nuolat gyventi Ukrainoje, kurie, tikėtina, išvyko iš Ukrainos po 2021 m. lapkričio 26 d. ir dėl kurių neįrodyta, kad po 2022 m. vasario 23 d. jie grįžo į savo kilmės šalį.

91. Tokiems asmenims kaip aptariami pagrindinėse bylose, kurie neturi tokio leidimo nuolat gyventi Ukrainoje, tačiau kuriems iki 2022 m. liepos 19 d. jau buvo suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, buvo nustatyta pereinamojo laikotarpio tvarka; pagal ją numatyta, kad šiems asmenims ši apsauga nustos galioti 2023 m. kovo 4 d. 2023 m. nutarimu šios pereinamojo laikotarpio tvarkos taikymas pratęstas iki 2023 m. rugsėjo 4 d. Be to, kaip matyti iš šio sprendimo 45, 52 ir 72 punktų, *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai) 2024 m. sausio 17 d. sprendime konstatavo, kad valstybės sekretorius negalėjo nuo 2023 m. rugsėjo 4 d. panaikinti neprivalomos laikinosios apsaugos asmenims, kuriems ji jau buvo suteikta, ir kad ši apsauga automatiškai nustos galioti 2024 m. kovo 4 d., t. y. dieną, kurią būtų nustojusi galioti privaloma laikinoji apsauga, jeigu nebūtų priimtas Įgyvendinimo sprendimas 2023/2409.

92. Taigi, siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiems teismams pateikti naudingą atsakymą, pirmiausia reikia nustatyti, ar šios kategorijos asmenims galėjo būti suteikta neprivaloma laikinoji apsauga pagal Direktyvos 2001/55 7 straipsnį, o paskui išnagrinėti, ar pagal šią direktyvą, siejamą su įgyvendinimo sprendimais 2022/382 ir 2023/2409, Nyderlandų valdžios institucijos galėjo panaikinti šią apsaugą, nors Įgyvendinimo sprendimu 2022/382 nustatyta privalomoji laikinoji apsauga dar nebuvo baigusi galioti.

Dėl asmenų, kuriems gali būti taikoma neprivaloma laikinoji apsauga

93. Pirma, kaip priminta šio sprendimo 88 punkte, Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms suteikiama teisė išplėsti šioje direktyvoje numatytos laikinosios apsaugos taikymą ir kitoms asmenų kategorijoms nei tos, kurias nurodė Taryba, jeigu šie asmenys buvo perkelti dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono.

94. Vadinasi, valstybė narė, kuri pasinaudoja šiame straipsnyje numatyta galimybe, įgyvendina Sąjungos teisę, todėl negali suteikti neprivalomos laikinosios apsaugos asmenims, kurie nebuvo perkelti dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono kaip asmenys, kuriems suteikta privaloma laikinoji apsauga. Vis dėlto tokia išvada netrukdo valstybėms narėms remiantis vien nacionaline teise pirmiausia dėl humanitarinių priežasčių suteikti teisę gyventi šalyje į to straipsnio taikymo sritį nepatenkančių kategorijų asmenims (pagal analogiją žr. 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *B ir D*, C-57/09 ir C-101/09, EU:C:2010:661, 116–118 punktus ir 2024 m. rugsėjo 12 d. Sprendimo *Changu*, C-352/23, EU:C:2024:748, 48 punktą).

95. Antra, iš 2000 m. Nurodymo dėl užsieniečių (redakcijos, galiojusios nuo 2022 m. kovo 4 d. iki 2022 m. liepos 18 d.) 3.9a straipsnio 1 dalies c punkto matyti, kad Nyderlandų valdžios institucijos suteikė laikinąją apsaugą visiems asmenims, turėjusiems leidimą gyventi Ukrainoje, taip pat laikinai, galiojusį 2022 m. vasario 23 d., kai tikėtina, kad šie asmenys išvyko iš Ukrainos po 2021 m. lapkričio 26 d., t. y. likus 90 dienų iki Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazijos į Ukrainą pradžios, nurodytos Įgyvendinimo sprendime 2022/382. Be to, pagal šį straipsnį nebuvo

reikalaujama įvertinti, ar šie asmenys galėjo saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną. Taigi reikia išnagrinėti, ar pagal Sąjungos teisę Nyderlandų valdžios institucijos turėjo teisę visiems šiems asmenims suteikti tokią laikinąją apsaugą.

96. Viena vertus, Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tas sprendimas taikomas šioje nuostatoje išvardytų kategorijų asmenims, kurie 2022 m. vasario 24 d. ar vėliau buvo perkelti iš Ukrainos dėl Rusijos ginkluotųjų pajėgų tą dieną pradėtos karinės invazijos. Vadinasi, privalomos laikinosios apsaugos taikymo priežastis, kurią Taryba nurodė tame įgyvendinimo sprendime, yra 2022 m. vasario 24 d. prasidėjusi Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazija į Ukrainą.

97. Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad šio sprendimo 95 punkte nurodytą 90 dienų laikotarpį Nyderlandų valdžios institucijos nustatė siekdamos, kad jis atitiktų buvimo Sąjungos teritorijoje trukmę, kuria gali pasinaudoti trečiųjų šalių piliečiai ar asmenys be pilietybės Reglamento 2016/399, iš dalies pakeisto Reglamentu 2018/1240, 6 straipsnyje numatytomis sąlygomis.

98. Trečiųjų šalių piliečiai arba asmenys be pilietybės, kurie dėl labai ribotos jų teisės gyventi Sąjungos teritorijoje trukmės būtų turėję grįžti į Ukrainą netrukus po Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazijos į šią šalį pradžios, siekiant taikyti Direktyvos 2001/55 7 straipsnį ir Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 3 dalį, gali būti prilyginti dėl tokios invazijos perkeltiems asmenims.

99. Be to, tokį aiškinimą patvirtina Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 14 konstatuojamoji dalis, kurioje valstybės narės raginamos apsvarstyti galimybę išplėsti laikinosios apsaugos taikymą asmenims, kurie pabėgo iš Ukrainos prieš pat 2022 m. vasario 24 d. didėjant įtampai arba buvo Sąjungos teritorijoje prieš pat tą dieną ir dėl ginkluoto konflikto negali grįžti į Ukrainą.

100. Kita vertus, Nyderlandų valdžios institucijų sprendimu iš pradžių pripažinti neprivalomą laikinąją apsaugą asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių piliečiams, turintiems leidimą laikinai gyventi Ukrainoje, neatsižvelgiant į tai, ar jie galėjo saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną, taip pat nepažeidžiama Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalyje numatyta sąlyga, pagal kurią asmenys, kuriems suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, turi būti perkelti dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono kaip ir asmenys, kuriems suteikta privaloma laikinoji apsauga. Šiuo aspektu pažymėtina, kad nors Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 3 dalyje tarp potencialių neprivalomos laikinosios apsaugos gavėjų aiškiai nurodyti asmenys be pilietybės ir trečiųjų šalių piliečiai, kurie teisėtai gyveno Ukrainoje ir negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną, konstatuotina, kad šio 2 straipsnio 3 dalyje ši asmenų kategorija paminėta tik kaip pavyzdys.

101. Vadinasi, Direktyvos 2001/55 7 straipsnis ir Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei leidžiama suteikti neprivalomą laikinąją apsaugą trečiųjų šalių piliečiams arba asmenims be pilietybės, turėjusiems 2022 m. vasario 23 d. galiojusį leidimą laikinai gyventi Ukrainoje ir, tikėtina, išvykusiems iš šios šalies po 2021 m. lapkričio 26 d., neįvertinus, ar jie gali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

Dėl neprivalomos laikinosios apsaugos trukmės

102. Pirmiausia pažymėtina, kad pagal Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 1 dalį pirminė privalomos laikinosios apsaugos trukmė iš esmės yra vieni metai ir kad pasibaigus šiam vienų metų laikotarpiui privaloma laikinoji apsauga gali būti automatiškai pratęsta šešių mėnesių laikotarpiams ne ilgiau kaip vienus metus.

103. Be to, iš Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 2 dalies matyti, kad jeigu yra priežasčių toliau taikyti privalomą laikinąją apsaugą ilgiau nei dvejus metus, kaip nurodyta šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, kvalifikuota balsų dauguma gali nuspręsti pratęsti laikinosios apsaugos laiką vieniems metams.

104. Vis dėlto pagal Direktyvos 2001/55 6 straipsnio 1 dalies b punktą Taryba gali bet kuriuo metu nuspręsti nutraukti privalomą laikinąją apsaugą. Iš šio 6 straipsnio matyti, kad toks Tarybos sprendimas priimamas kvalifikuota balsų dauguma, remiantis Komisijos pasiūlymu, ir grindžiamas išvada, kad padėtis kilmės šalyje leidžia asmenims, kuriems buvo suteikta laikinoji apsauga, saugiai ir ilgam laikui grįžti į ją, deramai atsižvelgus į žmogaus teises ir pagrindines laisves bei valstybių narių įsipareigojimus dėl negrąžinimo.

105. Antra, kadangi Įgyvendinimo sprendimas 2022/382 pagal jo 4 straipsnį įsigaliojo 2022 m. kovo 4 d., pagal Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 1 dalį privaloma laikinoji apsauga iš pradžių buvo taikoma vienus metus iki 2023 m. kovo 4 d. Remiantis pastarąja nuostata, ši apsauga buvo automatiškai pratęsta dviem vienas po kito einantiems šešių mėnesių laikotarpiams, t. y. iš pradžių iki 2023 m. rugsėjo 4 d., o vėliau – iki 2024 m. kovo 4 d. Galiausiai remdamasi šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalimi Taryba du kartus pratęsė šios apsaugos galiojimą (abu kartus vieniems metams): iš pradžių pagal Įgyvendinimo sprendimo 2023/2409 1 straipsnį iki 2025 m. kovo 4 d., o pagal Įgyvendinimo sprendimo 2024/1836 1 straipsnį – iki 2026 m. kovo 4 d.

106. Trečia, kaip nurodyta šio sprendimo 91 punkte, tokiems asmenims, kaip aptariami pagrindinėse bylose, kuriems remiantis nuo 2022 m. kovo 4 d. iki 2022 m. liepos 18 d. taikyta Nyderlandų tvarka buvo suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, tačiau kurie neatitiko nuo 2022 m. liepos 19 d. galiojančios redakcijos 2000 m. Nurodymo dėl užsieniečių 3.9a straipsnio 1 dalies c punkte numatytų sąlygų, buvo nustatyta pereinamojo laikotarpio tvarka. Pagal šią pereinamojo laikotarpio tvarką iš pradžių buvo numatyta, kad šiems asmenims jau suteikta neprivaloma laikinoji apsauga nustos galioti 2023 m. kovo 4 d., t. y. data, kuri sutapo su pradine Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 taikymo trukme. Vėliau pereinamojo laikotarpio tvarkos galiojimas buvo pratęstas iki 2023 m. rugsėjo 4 d., t. y. dienos, kai turėjo nustoti galioti pirmą kartą automatiškai pratęsta tame sprendime numatyta apsauga. Vis dėlto 2024 m. sausio 17 d. sprendime *Raad van State* (Valstybės Taryba) konstatavo, kad valstybės sekretorius negalėjo nuo tos dienos panaikinti neprivalomos laikinosios apsaugos šiems asmenims ir kad ši apsauga automatiškai nustos galioti 2024 m. kovo 4 d., t. y. pasibaigus Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 1 dalyje nustatytam terminui, kai laikinoji apsauga būtų nustojusi galioti, jeigu Taryba nebūtų priėmusi sprendimo pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį.

107. Taigi trečiųjų šalių piliečiams, kaip aptariami pagrindinėse bylose, Nyderlandų valdžios institucijų suteikta laikinoji apsauga nustojo galioti anksčiau nei privaloma laikinoji apsauga.

108. Atsižvelgiant į šiuos pirminius patikslinimus, reikia nustatyti, ar pagal Direktyvos 2001/55 4 ir 7 straipsnius reikalaujama, kad Nyderlandų valdžios institucijų tokiems trečiųjų šalių piliečiams suteikta neprivaloma laikinoji apsauga būtų taikoma tol, kol galioja

privaloma laikinoji apsauga, kurią Taryba suteikė pagal šios direktyvos 5 straipsnį, arba bent iki šio 4 straipsnio 1 dalyje numatyto privalomos laikinosios apsaugos pradinio termino automatinio pratęsimo pabaigos.

109. Pirma, pažymėtina, kad iš Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, jog pagal ją kiekvienai valstybei narei paliekama diskrecija priimti sprendimą taikyti neprivalomą laikinąją apsaugą dėl priežasčių, kurias ji laiko tinkamomis, tarp jų dėl humanitarinių, labdaros ar organizacinių priežasčių. Be to, kaip matyti iš šio sprendimo 93–101 punktų, pagal šią nuostatą valstybėms narėms paliekama plati diskrecija nustatyti asmenų, kuriems gali būti taikoma tokia apsauga, kategorijas su sąlyga, kad šie asmenys buvo perkelti dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono.

110. Nesant kitų patikslinimų šiuo klausimu, Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms taip pat paliekama laisvė nustatyti datą, nuo kurios jos ketina suteikti neprivalomą laikinąją apsaugą, su sąlyga, kad ši data yra tarp privalomos laikinosios apsaugos įsigaliojimo dienos ir dienos, kurią ji nustoja galioti.

111. Antra, kaip išvados 118–122 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, valstybėms narėms paliekama galimybė nustatyti neprivalomos laikinosios apsaugos, kurią nori suteikti, trukmę, jeigu ta trukmė patenka į Sąjungos lygmeniu nustatytą laikinosios apsaugos mechanizmo įgyvendinimo laikotarpį. Kadangi pagal Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalį suteikiama laikinoji apsauga kyla ne iš Sąjungos teisėje numatytos pareigos, o iš savarankiško valstybės narės sprendimo išplėsti šios apsaugos gavėjų ratą, ši valstybė narė turi turėti galimybę taip pat savarankiškai panaikinti minėtą apsaugą.

112. Šios išvados nepaneigia tai, kad Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog valstybės narės gali suteikti „šioje direktyvoje numatytą“ laikinąją apsaugą kitoms asmenų kategorijoms nei nurodytosios Tarybos sprendime. Iš tiesų tokiu patikslinimu šiame 7 straipsnyje siekiama tik užtikrinti, kad, nepažeidžiant to, kas numatyta jo 2 dalyje, šios direktyvos III ir IV skyriuose asmenims, kuriems suteikta privaloma laikinoji apsauga, pripažįstamos teisės būtų suteikiamos ir asmenims, kuriems taikoma neprivaloma laikinoji apsauga, kol šią apsaugą suteikusi valstybė narė jos nepanaikina.

113. Trečia, šio sprendimo 109–112 punktuose pateiktą Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalies aiškinimą patvirtina tiek šiuo straipsniu siekiamas tikslas skatinti valstybes nares išplėsti perkeltųjų asmenų, kuriems gali būti taikoma laikinoji apsauga, kategorijas, tiek bendresnis šios direktyvos tikslas, kuris, kaip priminta šio sprendimo 81 punkte, yra išvengti tarptautinės apsaugos suteikimo sistemos apkrovos. Naudodamasi tame straipsnyje numatyta galimybe, net jei tai taikoma tik tam tikroms perkeltųjų asmenų kategorijoms arba trumpesniam laikotarpiui nei privaloma laikinoji apsauga, atitinkama valstybė narė padeda siekti šių tikslų.

114. Kaip išvados 127 punkte pažymėjo generalinis advokatas, draudimas valstybei narei dėl savų priežasčių panaikinti neprivalomą laikinąją apsaugą iki Sąjungos lygiu nustatytos privalomos laikinosios apsaugos galiojimo pabaigos atgrasytų valstybes nares įgyvendinti Direktyvos 2001/55 7 straipsnyje numatytą galimybę ir taip būtų sutrukdyta įgyvendinti šiuo straipsniu ir šia direktyva siekiamus tikslus.

115. Darytina išvada, kad pagal Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalį valstybės narės gali laisvai nuspręsti nutraukti suteiktą neprivalomą laikinąją apsaugą iki Sąjungos lygiu nustatytos privalomos laikinosios apsaugos galiojimo pabaigos. Taigi jos nėra įpareigotos šios neprivalomos

laikinosios apsaugos trukmės suderinti su šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatytu pradiniu privalomos laikinosios apsaugos laikotarpiu arba automatiškai pratęstu laikotarpiu, taip pat su trukme, atsirandančia dėl šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje numatyto pasirinktinio pratęsimo.

116. Skirtumai, kurių gali atsirasti dėl to, kad kiekviena valstybė narė gali laisvai nustatyti neprivalomos laikinosios apsaugos, kurią ketina suteikti papildomoms perkeltųjų asmenų kategorijoms, trukmę, yra visiškai suderinami su Direktyvos 2001/55 7 straipsnio taikymo sritimi ir tikslu. Iš šio sprendimo 109–115 punktų matyti, kad šį straipsnį Sąjungos teisės aktų leidėjas suformulavo kaip neprivalomo pobūdžio nuostatą, kurios įgyvendinimas paliktas valstybių narių diskrecijai, todėl nacionalinės teisės aktų nuostatų, kuriomis įgyvendinama tokia galimybė, skirtumų savaime atsiranda dėl tokio šio teisės aktų leidėjo pasirinkimo (pagal analogiją žr. 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas – Pabėgėlio sesuo)*, C-519/18, EU:C:2019:1070, 57 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

117. Ketvirta, nors priimdamas Direktyvą 2001/55 Sąjungos teisės aktų leidėjas įgyvendino jam pagal EB 63 straipsnio 2 punkto a ir b papunkčius (dabar – SESV 78 straipsnio 2 dalies c punktas) suteiktą kompetenciją, t. y. pasidalijamąją kompetenciją, kaip patvirtina SESV 4 straipsnio 2 dalies j punktas, vis dėlto šios direktyvos 7 straipsnyje šis teisės aktų leidėjas aiškiai paliko valstybėms narėms galimybę nustatyti asmenis, kurie, be tų, kuriuos nurodė Taryba, gali naudotis iš šios direktyvos kylančiomis teisėmis, arba jų nenustatyti.

118. Kaip išvados 132 punkte pažymėjo generalinis advokatas, vien dėl to, kad šis teisės aktų leidėjas valstybėms narėms suteikė tokią galimybę, galima atmesti argumentą, kad Sąjungos ir valstybių narių pasidalijamosios kompetencijos srityje valstybės narės prarado kompetenciją veikti, kai Sąjunga pasinaudojo savo kompetencija. Vadinasi, priešingai, nei teigia pagrindinėse bylose aptariami trečiųjų šalių piliečiai, priėmus Direktyvą 2001/55 iš valstybių narių nebuvo atimta galimybė apriboti laikotarpį, kuriuo jos ketina tam tikrų kategorijų trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės suteikti neprivalomą laikinąją apsaugą.

119. Penkta, taip pat neturi reikšmės aplinkybė, kad pagal Įgyvendinimo sprendimo 2023/2409 1 straipsnį tame sprendime numatytas laikinosios apsaugos pratęsimas taikomas visiems iš Ukrainos perkeltiems asmenims, kuriems taikomas Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnis, taigi įskaitant šio 2 straipsnio 3 dalyje nurodytus asmenis, kuriems taikoma neprivaloma laikinoji apsauga.

120. Iš tiesų to sprendimo 1 straipsniu tik įgyvendinama Direktyva 2001/55, todėl jis negali prieštarauti šios direktyvos 7 straipsniu siekiamam tikslui ar pakeisti jo norminio turinio (pagal analogiją žr. 2023 m. vasario 28 d. Sprendimo *Fenix International*, C-695/20, EU:C:2023:127, 49 ir 50 punktus). Vadinasi, to sprendimo 1 straipsniu negali būti ribojama minėtos direktyvos 7 straipsnyje valstybėms narėms suteikta diskrecija.

121. Taigi Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 3 dalis asmenims, kuriems suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, taikoma tik tuomet, jeigu atitinkama valstybė narė nenutraukė šios apsaugos, o pratęsti laikinosios apsaugos taikymą, kaip numatyta Įgyvendinimo sprendimo 2023/2409 1 straipsnyje, valstybėms narėms privaloma tik asmenims, kuriems suteikta privaloma laikinoji apsauga.

122. Vadinasi, tai, kad Įgyvendinimo sprendimo 2023/2409 1 straipsnyje daroma nuoroda į visus Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnyje nurodytus asmenis, neatmetant asmenų, kuriems taikoma pastarojo straipsnio 3 dalis, turi būti suprantama taip, kad asmenys, kuriems

taikoma valstybės narės suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, iki 2025 m. kovo 4 d. iš principo naudojasi visomis iš Direktyvos 2001/55 kylančiomis teisėmis, jeigu ši valstybė narė šios apsaugos nepanaikino anksčiau.

123. Iš viso to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad pagal Sąjungos teisę valstybei narei iš principo leidžiama panaikinti jos suteiktą neprivalomą laikinąją apsaugą anksčiau, nei nustoja galioti privaloma laikinoji apsauga.

124. Vis dėlto primintina, kad naudodamosi Direktyvos 2001/55 7 straipsnyje joms suteikta galimybe valstybės narės įgyvendina Sąjungos teisę, įskaitant atvejus, kai nusprendžia panaikinti neprivalomą laikinąją apsaugą, kurią anksčiau suteikė tam tikriems trečiųjų šalių piliečiams ar asmenims be pilietybės. Taigi toks sprendimas panaikinti apsaugą negali pakenkti nei Direktyvos 2001/55 tikslams, nei jos veiksmingumui ir juo, be kita ko, turi būti paisoma bendrųjų Sąjungos teisės principų, tarp kurių yra teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio saugumo principai (šiuo klausimu žr. 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas – Pabėgėlio sesuo)*, C-519/18, EU:C:2019:1070, 62 ir 64 punktus ir 2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Avicarvil Farms*, C-443/21, EU:C:2022:899, 38 punktą).

125. Pirma, kiek tai susiję su Direktyvos 2001/55 tikslų ir veiksmingumo apsauga, iš jos 2 straipsnio a punkto matyti, kad laikinosios apsaugos mechanizmo tikslas, be kita ko, yra išsaugoti tinkamą tarptautinės apsaugos sistemos funkcionavimą valstybėse narėse.

126. Be to, šios direktyvos 3 straipsnyje nurodyta, kad laikinoji apsauga nelemia pabėgėlio statuso pripažinimo pagal šio sprendimo 6 punkte nurodytą Konvenciją dėl pabėgėlių statuso; šios direktyvos 17 straipsnyje numatyta, kad asmenys, kuriems suteikta laikinoji apsauga, turi turėti galimybę bet kada pateikti prieglobsčio prašymą, o prašymai, kurie nebuvo išnagrinėti iki laikinosios apsaugos laikotarpio pabaigos, turi būti baigti nagrinėti vėliau.

127. Taigi Direktyva 2001/55 siekiama, be kita ko, išsaugoti veiksmingą trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės, kuriems suteikta laikinoji apsauga, galimybę gauti tarptautinę apsaugą, tinkamai išnagrinėjus jų asmeninę situaciją, kartu nedelsiant užtikrinant jiems mažesnę apsaugą, kaip priminta šio sprendimo 82 punkte.

128. Todėl šiam tikslui ir Direktyvos 2001/55 veiksmingumui prieštarautų tai, kad tarptautinės apsaugos prašymas, kurį tam tikrais atvejais pateikė šie trečiųjų šalių piliečiai ir asmenys be pilietybės ir dėl kurio dar nepriimtas sprendimas, nebūtų išnagrinėtas pasibaigus neprivalomos laikinosios apsaugos laikotarpiui, griežtai laikantis iš Direktyvos 2013/32 kylančių reikalavimų.

129. Be to, pasibaigus neprivalomosios laikinosios apsaugos laikotarpiui, šiems trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės negali būti kliudoma veiksmingai pasinaudoti teise pateikti tarptautinės apsaugos prašymą, kuris yra esminis šios apsaugos suteikimo procedūros etapas (šiuo klausimu žr. 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas)*, C-808/18, EU:C:2020:1029, 99 punktą).

130. Vien aplinkybė, kad asmuo, kuriam suteikta laikinoji apsauga, neatsakė teigiamai į atitinkamos valstybės narės valdžios institucijų užklausą, pateiktą siekiant nustatyti, ar šis asmuo nori, kad toliau būtų nagrinėjamas jo tarptautinės apsaugos prašymas, negali lemti to, kad galimas jo vėliau pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas būtų laikomas paskesniu prašymu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/32 2 straipsnio q punktą, kuris gali būti laikomas nepriimtinu pagal šios

direktyvos 33 straipsnio 2 dalies d punktą. Konkrečiai kalbant, tokio atsakymo nebuvimas negali būti prilygintas tiesioginiam šio prašymo atsiėmimui, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos 2 straipsnio q punktą.

131. Antra, kalbant apie teisėtų lūkesčių apsaugos principą, kuriuo remiasi Komisija, primintina, kad teisę remtis šiuo principu turi kiekvienas asmuo, kuriam nacionalinė administracinė institucija sukėlė pagrįstų lūkesčių, suteikdama konkrečių garantijų. Vis dėlto teisėtų lūkesčių apsaugos principu negali būti remiamasi ginčijant konkrečią Sąjungos teisės nuostatą, o už Sąjungos teisės taikymą atsakingos nacionalinės institucijos elgesys, prieštaraujantis šiai teisei, teisės subjektams negali sukurti teisėtų lūkesčių naudotis Sąjungos teisei prieštaraujančia tvarka. Sąjungos teisės neatitinkanti valstybės narės praktika negali sukelti teisėtų lūkesčių asmeniui, kuriam susidariusi situacija yra naudinga (šiuo klausimu žr. 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Association nationale d'assistance aux frontières pour les étrangers*, C-606/10, EU:C:2012:348, 81 punktą ir 2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Avicarvil Farms*, C-443/21, EU:C:2022:899, 39–41 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

132. Be to, pagal suformuotą jurisprudenciją asmenys negali pagrįstai tikėtis išlaikyti esamą situaciją, kuri gali pasikeisti Sąjungos institucijoms įgyvendinant savo diskreciją (šiuo klausimu žr. 2023 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Kapniki A. Michailidis*, C-99/22, EU:C:2023:382, 29 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

133. Nagrinėjamu atveju, kaip nurodyta šio sprendimo 104 ir 111 punktuose, iš Direktyvos 2001/55 6 straipsnio 1 dalies b punkto matyti, kad Taryba gali bet kada nutraukti privalomą laikinąją apsaugą, o pagal šios direktyvos 7 straipsnį valstybės narės negali toliau taikyti neprivalomos laikinosios apsaugos, kurią jos galbūt nustatė pasibaigus privalomai laikinajai apsaugai. Darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju Nyderlandų valdžios institucijos negalėjo asmenims, kuriems taikoma neprivaloma laikinoji apsauga, suteikti Sąjungos teisę atitinkančių konkrečių garantijų dėl minimalaus šios apsaugos laikotarpio, išskyrus garantiją, kad šios institucijos įsipareigoja nenutraukti neprivalomos laikinosios apsaugos tol, kol galioja privaloma laikinoji apsauga.

134. Vis dėlto iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad Nyderlandų valdžios institucijos būtų suteikusios tokias garantijas pagrindinėse bylose aptariamiems trečiųjų šalių piliečiams, tačiau tai turi patikrinti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai.

135. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 2001/55 4 ir 7 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei, suteikusiai laikinąją apsaugą kitų kategorijų asmenims, nei nurodyta Įgyvendinimo sprendimo 2022/382 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse, nedraudžiama nesuteikti šių kategorijų asmenims laikinosios apsaugos laikotarpiu, kuriuo Taryba nusprendė taikyti laikinąją apsaugą pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį. Ši valstybė narė gali panaikinti šių kategorijų asmenims suteiktą laikinąją apsaugą anksčiau, nei nustoja galioti Tarybos nustatyta laikinoji apsauga, su sąlyga, kad, be kita ko, ši valstybė narė nepakenkia Direktyvos 2001/55 tikslams bei jos veiksmingumui ir laikosi bendrųjų Sąjungos teisės principų.

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų byloje C-244/24

136. Pirmaisiais dviem klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-244/24 pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės prašo atsakyti, ar Direktyvos 2008/115 6 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama dėl trečiosios šalies piliečio, teisėtai gyvenančio valstybės narės teritorijoje, šiai valstybei narei pasinaudojus

galimybe suteikti jam neprivalomą laikinąją apsaugą, priimti sprendimą grąžinti prieš pasibaigiant šios apsaugos galiojimo laikotarpiui, jeigu ši apsauga nustos galioti artimiausiu metu, o tokio sprendimo pasekmės sustabdomos iki tos datos.

137. Pirma, primintina, kad, kaip nurodyta Direktyvos 2008/115 2 straipsnio 1 dalyje, ši direktyva taikoma visiems trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje. Taigi šios direktyvos taikymo sritis apibrėžta atsižvelgiant tik į tai, kad trečiosios šalies pilietis šalyje yra neteisėtai, nepaisant to, dėl kokių priežasčių susiklostė tokia situacija arba kokių priemonių galima imtis dėl šio piliečio (2024 m. spalio 17 d. Sprendimo *Ararat*, C-156/23, EU:C:2024:892, 31 ir 32 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

138. Taigi valstybė narė gali priimti sprendimą grąžinti, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2008/115 6 straipsnį, tik dėl trečiosios šalies piliečio, kuris jos teritorijoje yra neteisėtai (šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 19 d. Sprendimo *Gnandi*, C-181/16, EU:C:2018:465, 37, 38 ir 59 punktus ir 2023 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Odbor azylové a migrační politiky MV (Grąžinimo direktyvos taikymo sritis)*, C-257/22, EU:C:2023:852, 39 punktą).

139. Pagal šios direktyvos 6 straipsnio 6 dalį leidžiama tuo pačiu administraciniu aktu priimti sprendimą dėl teisėto buvimo šalyje pabaigos ir sprendimą grąžinti, tokia galimybė sujungti du sprendimus leidžia valstybėms narėms užtikrinti administracinių procedūrų, kurios užbaigiamos minėtais sprendimais, ir pastarųjų sprendimų apskundimo procedūrų vienalaikiškumą, arba sugrupavimą, taip pat išvengti praktinių sunkumų, susijusių su pranešimu apie sprendimus grąžinti (šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 19 d. Sprendimo *Gnandi*, C-181/16, EU:C:2018:465, 49 punktą).

140. Vadinasi, pagal Direktyvą 2008/115 valstybei narei draudžiama priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį, teisėtai esantį jos teritorijoje.

141. Kaip išvados 151 punkte pažymėjo generalinis advokatas, tokios išvados nepaneigia aplinkybė, kad kompetentinga nacionalinė institucija sprendime grąžinti aiškiai nurodo, jog šis sprendimas nesukelia pasekmių tol, kol suinteresuotasis asmuo šalyje yra teisėtai.

142. Viena vertus, iš Reglamento 2018/1860 3 straipsnio 1 dalies matyti, kad dėl kiekvieno sprendimo grąžinti atitinkama valstybė narė nedelsdama turi įvesti perspėjimą SIS, kai tik priimamas sprendimas, „siekiant patikrinti, ar įvykdyta pareiga grįžti, ir padėti užtikrinti sprendimų grąžinti vykdymą“, įskaitant atvejus, kai šis sprendimas neįsigalioja iškart. Pastaruoju atveju šio perspėjimo įvedimo dieną atitinkamas asmuo vis dar teisėtai gyvena šios valstybės narės teritorijoje ir gali turėti teisę vykti į kitas valstybes nares.

143. Kita vertus, tokį išankstinį sprendimą grąžinti priima kompetentinga nacionalinė institucija ir ji negali atsižvelgti į bet kokį aplinkybių pasikeitimą nuo šio sprendimo priėmimo dienos iki atitinkamo asmens teisėto buvimo šalyje pabaigos, kuris turėtų didelę įtaką šio asmens padėties vertinimui pagal Direktyvą 2008/115, visų pirma jos 5 straipsnį.

144. Galiausiai pažymėtina, kad, priešingai, nei teigia Nyderlandų vyriausybė, sprendimo grąžinti priėmimas pažeidžiant šio sprendimo 140 punkte primintą materialinį reikalavimą neprilygsta procedūrinės pareigos, kaip antai teisės būti išklausytam, nagrinėtos byloje, kurioje priimtas 2013 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *G. ir R.* (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533), pažeidimui. Taigi už

tokio materialinio reikalavimo pažeidimą turi būti baudžiama ir nereikia nagrinėti, ar kompetentinga institucija būtų galėjusi priimti kitokį sprendimą, jei nebūtų padariusi šio pažeidimo.

145. Antra, iš Direktyvos 2001/55 8 straipsnio, siejamo su jos 2 straipsnio g punktu, matyti, kad atitinkama valstybė narė laikinosios apsaugos gavėjui turi išduoti leidimą gyventi šalyje, leidžiantį jam gyventi šios valstybės narės teritorijoje.

146. Be to, kaip nurodyta šio sprendimo 112 punkte, asmenys, kuriems valstybė narė suteikė neprivalomą laikinąją apsaugą, pagal šios direktyvos 7 straipsnį turi turėti visas teises, kurios pagal šią direktyvą pripažįstamos asmenims, kuriems suteikta privaloma laikinoji apsauga. Taigi ši valstybė narė neprivalomos laikinosios apsaugos gavėjams privalo suteikti leidimą gyventi šalyje, leidžiantį jiems gyventi jos teritorijoje, kol ši apsauga bus panaikinta.

147. Vadinasi, kol šiems asmenims taikoma neprivaloma laikinoji apsauga, jie teisėtai gyvena atitinkamos valstybės narės teritorijoje, todėl dėl jų negali būti priimtas sprendimas grąžinti, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2008/115.

148. Tokios išvados nepaneigia Direktyvos 2001/55 nuostatos, kuriose konkrečiai reglamentuojamas grąžinimas.

149. Šios direktyvos 20 straipsnyje numatyta, kad, pasibaigus laikinosios apsaugos laikotarpiui, bendrieji valstybių narių įstatymai dėl apsaugos ir užsieniečių taikomi „nepažeidžiant šios direktyvos 21, 22 ir 23 straipsnių“. Šie straipsniai neturi įtakos principui, pagal kurį sprendimas grąžinti, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2008/115, kuriuo atitinkamas asmuo įpareigojamas išvykti iš Sąjungos teritorijos, gali būti priimtas tik dėl neteisėtai šalyje esančio trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės.

150. Bet kuriuo atveju pažymėtina, kad, remiantis Direktyvos 2008/115 4 straipsnio 2 dalimi, ši direktyva nepažeidžia Bendrijos *acquis* nuostatų, susijusių su imigracija ir prieglobsčiu, įskaitant Direktyvos 2001/55 nuostatas, jeigu šios nuostatos yra palankesnės trečiosios šalies piliečiui. Tačiau taip nėra nuostatos, pagal kurią valstybėms narėms leidžiama iš anksto priimti sprendimus grąžinti, atveju.

151. Taigi, priešingai, nei teigia Nyderlandų vyriausybė, nėra pagrindo manyti, kad pirmalaikis sprendimo grąžinti priėmimas užtikrintų geresnę atitinkamų asmenų teisminę gynybą. Taip yra juo labiau dėl to, kad, kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-244/24, tokio sprendimo grąžinti apskundimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo jo priėmimo dienos, o ne nuo jo įsigaliojimo dienos.

152. Galiausiai, trečia, kaip pabrėžia Nyderlandų vyriausybė, pasibaigus neprivalomos laikinosios apsaugos laikotarpiui, nacionalinės institucijos, atsakingos už sprendimų grąžinti priėmimą, gali susidurti su daug individualių atvejų, kurie turės būti nagrinėjami vienu metu, o dėl to gali sutrikti šių institucijų darbas. Vis dėlto vien tokios rizikos nepakanka, kad būtų galima nukrypti nuo šio sprendimo 147 punkte priminto principo.

153. Visų pirma pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją valstybė narė negali remtis vidaus sunkumais, kad pateisintų iš Sąjungos teisės kylančių pareigų neįvykdymą (2023 m. birželio 8 d. Sprendimo *UFC – Que choisir ir CLCV*, C-407/21, EU:C:2023:449, 72 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

154. Be to, visų asmenų, kuriems suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, buvimas atitinkamos valstybės narės teritorijoje automatiškai netampa neteisėtas nuo tos dienos, kai ši apsauga panaikinama. Kai kurie iš šių asmenų, be kita ko, gali būti pateikę tarptautinės apsaugos prašymą ir dėl to iš principo turėti teisę likti atitinkamos valstybės narės teritorijoje, o ši teisė neleidžia priimti sprendimo juos grąžinti bent jau tol, kol nepriimtas sprendimas dėl jų prašymo (šiuo klausimu žr. 2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Prieglobsčio prašytojams teikiamos pagalbos kriminalizavimas)*, C-821/19, EU:C:2021:930, 137 punktą).

155. Taip pat pažymėtina, kad, nors trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės prieš priimant su juo susijusį sprendimą grąžinti turi teisę pareikšti savo nuomonę dėl jo buvimo šalyje teisėtumo, galimo Direktyvos 2008/115 5 straipsnio ir 6 straipsnio 2–5 dalių taikymo ir jo grąžinimo tvarkos, atitinkama valstybė narė gali išklausyti šį asmenį tą dieną, kai jis jos teritorijoje dar nėra neteisėtai, su sąlyga, kad šio asmens galimybė naudingai ir veiksmingai pateikti pastabas neginčijama (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Mukarubega*, C-166/13, EU:C:2014:2336, 69–71 punktus ir 2014 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Boudjlida*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 68 punktą).

156. Galiausiai, nors Direktyva 2008/115 siekiama suformuoti veiksmingą išsiuntimo ir repatriacijos politiką, todėl neteisėtai šalyje esančio trečiosios šalies piliečio išsiuntimas iš principo turi būti valstybių narių prioritetas (šiuo klausimu žr. 2013 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *G. ir R.*, C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, 43 punktą), vis dėlto valstybės narės taip pat turi užtikrinti, kad būtų laikomasi Sąjungos teisėje įtvirtintų materialinių ir procedūrinių reikalavimų, siekiant, kad su grąžinamais asmenimis būtų elgiamasi žmoniškai ir būtų visapusiškai gerbiamos jų pagrindinės teisės ir orumas (šiuo klausimu žr. 2023 m. balandžio 27 d. Sprendimo *M. D. (Draudimas atvykti į Vengriją)*, C-528/21, EU:C:2023:341, 72 punktą).

157. Kitaip tariant, kai valstybės narės valdžios institucijos, atsakingos už sprendimų grąžinti priėmimą, susiduria su labai dideliu individualių atvejų, kuriuos reikia nagrinėti vienu metu, skaičiumi, nes baigiasi šios valstybės narės suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, pagal Direktyvą 2008/115 šioms institucijoms tik draudžiama priimti sprendimus grąžinti, kurie turi būti priimti dėl trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės, neteisėtai esančių minėtos valstybės narės teritorijoje dėl to, kad baigėsi jiems suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, po to, kai baigėsi atsižvelgiant į tokią situaciją pagrįstas laikotarpis.

158. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 2008/115 6 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama dėl trečiosios šalies piliečio, teisėtai gyvenančio valstybės narės teritorijoje, šiai valstybei narei pasinaudojus galimybe suteikti jam neprivalomą laikinąją apsaugą, priimti sprendimą grąžinti prieš pasibaigiant šios apsaugos galiojimo laikotarpiui, net jeigu ši apsauga nustos galioti artimiausiu metu, o tokio sprendimo pasekmės sustabdomos iki tos datos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

159. Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. **2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyvos 2001/55/EB dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą, 4 ir 7 straipsniai**

   turi būti aiškinami taip:

   pagal juos valstybei narei, suteikusiai laikinąją apsaugą kitų kategorijų asmenims, nei nurodyta 2022 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga, 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse, nedraudžiama nesuteikti šių kategorijų asmenims laikinosios apsaugos laikotarpiu, kuriuo Taryba nusprendė taikyti laikinąją apsaugą pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį. Ši valstybė narė gali panaikinti šių kategorijų asmenims suteiktą laikinąją apsaugą anksčiau, nei nustoja galioti Tarybos nustatyta laikinoji apsauga, su sąlyga, kad, be kita ko, ši valstybė narė nepakenkia Direktyvos 2001/55 tikslams bei jos veiksmingumui ir laikosi bendrųjų Sąjungos teisės principų.

2. **2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 6 straipsnis**

   turi būti aiškinamas taip:

   pagal jį draudžiama dėl trečiosios šalies piliečio, teisėtai gyvenančio valstybės narės teritorijoje, šiai valstybei narei pasinaudojus galimybe suteikti jam Direktyvos 2001/55 7 straipsnyje numatytą neprivalomą laikinąją apsaugą, priimti sprendimą grąžinti prieš pasibaigiant šios apsaugos galiojimo laikotarpiui, net jeigu ši apsauga nustos galioti artimiausiu metu, o tokio sprendimo pasekmės sustabdomos iki tos datos.

Parašai.